

ACC. N:R M. 12928:1-16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Friljöf Persson, Jonstorp*
 Härad: *Luggude* Berättare: *" " "*
 Socken: *Jonstorp* Berättarens yrke: *f. d. lantbr.*
 Uppteckningsår: *1953* Född år *1884* i *Födåkra*

*It av andeskap, förlösning, barnsäng och
 lyfhtagning. s. 1-8.*

LUS 96.

Det späda barnets klädsel och vård. s. 9-16.

" 97

(teckn. a sid. 16.)

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 12928: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf 96

Fördom ansågs det som en heder att ha många barn,
men det var kanske ej alla som hade denna åsikt. Barn-
antalet bestämdes ofta till ett par, tre stycken. Att
någon trodde att barnantalet i förväg var bestämt
har jag aldrig hört någon uttala. Förlingsfödsler
var alltid välkomna och förlingar vet jag ej om här
på denna trakt. Blev det många barn av ett kvin önska-
des nästa av det andra könet, men det drögt emellan.
slint. Då sådana medel var färra som ej färra förs
gjordes alltid försök utom dessa kunde vederbörande ej
alltid gå skadeslös från misset. Förklaringen till sto-
ra barnmors - 10-12 st. ligger möjligen här. Denna
fruktbarhet gick utöver alla samhällsklasser, hög
och låg, fattig och rik. Barnlösa äktenskap betraktades
som fräcka, isynnerhet för äldre par som behövdes föd
på äldre dagar. Att utjälpa ofruktsamhet har jag ej
hört något uttala. Detta berodde nog mest på kvinnor
- sjukdom, operation. Att slå en kvinna med en käpp

varmed en varm dödat med en medel till befrukt-
ning är det mest bevekande en kan tänkas och att
bränna hade en inslag av kvinnan är lika oför-
ligt. Det lär vara flera födelsedagar under vinternä-
derna än de andra av året månader - och så nu
månader bakåt. Platsen för det en frågas i en
punkt innan kunde väl vara lite varstades utan
någon betydelse för konception. Ofta föreslugs att äkten-
skapet skulle vara barnlöst något år, men det slog upkast
fel för vederbörande. Den vanliga ^{tiden} för förtfödelska
var 23-25 år, men ofta långt innan och långt sen.

Den vanliga ^{aldern} skulle vara 3-4 år, men stum-
men och sista barnet knappast kunde gå var ett nytt
på väg.

Om barnantalet avsiktligt begränsades vet jag ej.

Någon gång hörer att en ogift kvinna avbröt sitt
haverderkap genom något medel en inslag i detta

26. cyfte - ju för från de gamla fändstickerarna en här

till lönplig, men det blev oftast olyckligt för kvinnan. Ofta förekom att åkienskap måste ingå sedan graviditet konstaterats och stundom föddes ett barn innan. Det ansågs skamligt att en flicka fick ett barn, men det glömdes bort ganska fort. Ett sådant barn kallades "sakta".

När en kvinna var med barn berättades det att hon var "nä en liden" eller hon är på "fjocken" eller på deiset - förkortat till p. d. v. Sådan talade en gift kvinna om att hon var med - i varje fall ej gift. Om några prou fogs för att utvärdera graviditet vet jag ej. Den fick ha cirgång! Det var ju ej så roga på den tiden. De flesta kvinnor var oftast friska och starka. Förlossning kunde vänta cirka fyrtio veckor efter ett välutvecklat barn.

Män kunde väl knappast medverka till att bestämma barnets kön.

Någon undersökning av en kvinnas drömande

vet jag ej förutom.

En blivande moder som var frisk och stark kunde göra sina vanliga sysslor ända införl i sitt yrkandet. En gravid kvinna kunde och fick äta vilken sorts mat som helst. Kjolarna blevo nog ej ändrade utan kanske endast utnärpta i midjan. Möjligen fanns en extra kjol för ett sådant tillfälle.

Den blivande modern infog ej någon särskild anställning gerna ett tillstånd. Något aftringsfullt bemötande utsattes hon ej för. Det var ju så som det skulle vara.

Den blivande moderns tillstånd inverkade ej på hennes liv utan allt gick sin gamla gång.

Om det var en ogift kvinna i huset (en s. k. "piga") fick hon oftast anse med ämbet behålla sin plats, hon befrädes ju också till arbete inkomul. Något öfrorhet vet jag ej.

Någon förberedelse till den kommande tiden vet jag ej särskilt. Det behöfdes emellertid ju desamma allte-

rode kvinnan. Spådbarriset tycktes vara redan färdig.
Den blivande modern hade i förväg cytt på slaggen. Taggar
fick ej framtagas innan barnet fötte. Ty då blev det ej
lyckligt för detta.

Några åtgärder vidtog ej om kvinnan gick över ti-
den. Barnet var väl ej färdigt, sade det. Barnets stor-
lek och utveckling gjorde ett tilldragsmålet.

Förlossningen skedde vanligen i ett angränsande
rum till dagligstugan, och platsen för denna var
en varm säng. Fårne om vintern var ju nödvändig,
liksom lys. vatten, fruktat och tyglappas.

Det var endast barnmorskan och någon gammal kvinna
som var närvarande. I nödfall fick mannen hjälpa
till med värmning av vatten m. m. För det äldre
barn fingo de avlägsna sig.

Det var barnmorskan som skötte det hela och till-
vet jag ej. Hon tilltalades med mormor. (Den barn-
ni hade här i förtid. En jag kette Henrietta, men

hon kallades ofta "jetten". Barnmorskans socialställ-
ning i socknen var endast herrnes ansvarfulla yrke.

En kvinna från vilken samhällsklass kunde lära
till barnmorska om hon var frisk och stark. Herrnes
ersättning var helt visst endast två kronor och försligen
även något i matvara. Lönens storlek vet jag ej.

Att mannens bryor skulle läggas i kvinnans säng för
jag mig på, det var mycket skönt för dem.

Flera gånger har jag hört att läkare tillkallats vid
svåra förlösningsar. Desinficeringsmedlet var efter
jag hört utspädd lysol. Det blev alltid någon förtäring
vid ett sådant tillfälle. Det obligatoriska kaffet kom
i första hand och bakades av hjälpkvinnor.

Naturligtvis var det barnmorskan som först tog emot
barnet. Badningen av barnet skedde sedan efter födel-
sen. Vattnets temperatur var kräpans. Om ett mycket
lades i badvattnet vet jag ej. Barnet badades av barn-
morskan - om skadade tillfällena därtill, annars fick hjälp-
kvinnor

Läder

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kvinnan fräda i stället. Barnet i en handduk som
knöts ihop i alla hörnen och vängdes på ett betänar.
Någon påbörjning av barnet vikt för att glädja föräld-
rarna förekom ej. Barnet kläddes fortast möjligt
efter det badats. Hjälpkvinnan klädde barnet med till-
hjälp av barnmorskan. Efter barnet blev klätt visades
det för modern. Barnmorskan lindade sin magen
på kvinnan med en handduk eller något annat löp-
ligt plagg.

Det har alltid käntats med att storpen kom med
barnen och detta känt lever ännu i dag och om-
talar för barn.

Fad barnsängstiden kallades vet jag ej men under
de dagar kvinnan låg sade det att mannen låg på
"gäsbacken"

Barnsängskvinnan var klädd i sitt finaste nattlinne
och sängen var bäddad med fina lakan.

Husmodern sysslar sköttes oftast av en hjälpkvinn

eller om det fanns äldre barn.

Några bekanta behövde ej inbjudas ty de kommo
objedna av den myfikenhet öfver som för att gratu-
lera till tillökningen i familjen. De som kommo för
att se barnet hade öftast så kallad "bakernad" med
sig som bestod av risgröt och femna parntraktus.

Om en kvinnas kyrktagning har jag ej mycket att
svara på. Det är ju ett mycket gammalt bruk som
nu ej existerar i vår bygd. Kvinnan skulle emellertid
infirra sig i kyrkan där hon ledsagades till altaret
av någon ankörig. Därefter skulle hon falla på knä
och prästen skulle läsa över henne samt välsigna
hennes öfver lyckligt översändern barmhjert.

Sup. 97

En spädbarnsutstyrel bestod av linnre, fröja, navelband, blöja, mantel och list, cirka två meter långt att svepa om barnet. Antalet av dessa plagg berodde på råd och lägenhet. Materialet till linnret bestod av mjukt lårft och färgen på detta var merändels vit. Blöja och mantel var oftast av gammalt använt linnre. Dessa plagg knöts framtill med ben-
delband.

Någon skillnad i klädseln för pojkar och flickor fanns inte.

Skillnad i klädseln i vardag och till mer betyd-
tidliga tillfällen när barnet var mycket litet för-
jag ej förekom — kanske en snalspets kring halsen
eller en haklapp med brodyr. Vid åkturer om vintern
fick barnet ligga i en evts påse fördrad med fätkinn
med eller utan vänd inåt.

Spädbarnsutstyrelsen från äldre tider följer gamla
traditionerligt från släktled till släktled. Sedan

några decennier tillbaka har spädbarnsstyrelsen
föranvärt med mera förbättrade, lättkötta metoder.

Dupdräkter bestod av en långfotad klärring
av finast tyll med breda spetsar kring armar och
hals med cederrosetter fram till. En pojkes dup-
klärring utstyckades med blå rosett och en flicka
med skär rosett. Dessa dupklärringar gick i arv
till nästa generation. Den klärringen märktes
med barnets namn för jag ej.

Sonabarnskläderna gördes till nästa gång sådana
behövdes. Det hände ofta att barnkläderna och dup-
dräkter utlånades.

Eftersom barnet växt skaffades nya kläder och
gamla förvarades sedan.

Den vackra dupdräkt vår flicka - en när fest-
dräkt - har haft sin användning i år.

Tid åtta - tio månader äldes bytte blöja och
svop runt byxor och koft. När barnet var äldre gick

det en stichad klärning som benämndes "klocka".

Så som nämnda navelband bands om magen och byttes dagligen. Ofta lades en hård platta över naveln som stundom ville bukta ut — en träkrona eller en styv pappskiva.

Barnets bröstbyr byttes oftast tre gånger dagligen. De första månaderna skulle barnet badas dagligen, men hurevida, men sedan inknappades badet till varannan — och frörligen långt innan.

Barnets badvatten var kroppstemperaturens. Blev det varmt — så i hudveck och stjärt ströddes potatismjöl i dessa, med handen. Stundom sågdes barnet med betsnan som tillgick så att barnet lades i en handduk eller något annat liknande. När barnet omsköttes låg det i muderskrud.

Första tiden låg barnet i en vagg som stöddes av muders säng, men stundom låg det i mudern. Ett ex. på att en moder låg ihjäl sitt barn har jag uttalat.

Et annat barn har jag ännu hört döft i sin säng genom
kvävring. Endast en typ av vagnar har jag sett. Dessa
vagnar var hopfatta av tunnbräder smiddade med
redat. En sådan vagn var cirka en meter lång och en
halv bred. En sådan vagn var användbar till mer
än det ändamål den var avsedd till - den vagn som jag
och mina cyklar har legat i blev efter att den ej be-
des mer att göra murbruk etc. En annan dylik var
bra att se i kinstgårdning från då den ställdes på tvären
på en vagn. Barnets couplade var väl utbräde med
kläder som passade till vagnens form. För att kläderna
ej skulle skadas av fuktighet lades oftast en barduk över
dessa. På vilken sida barnet skulle ligga knyttade tydet
vändes ofta på grund av hrunderst riktiga form. Vagnen
ställdes om dagen i rummet där den stod minst i
vågen. Om natten stod den vid munderns säng. För
att barnet ej skulle falla ur vagnen när det blev mera
försigtighummet bands ett brett band tvärs över vagnen.

Barnet kunde stundom ligga i vagnen mer än ett halvt år.

Digivningen kallades av folk i allmänhet att ge barnet "paffe" - muddersmjölken kallades paffe. Barnet som fick den kallades då "paffagutt". Om barnet ej ville suga bröstet kokades välling som bestod av mjölk och vatten med laurenrukt och kanske något senare blötta acetkarpbitar. Om bröstet någon gång uppstod - genom förkylning - fick den oftast värka ut till stor plåga för modern. Om mjölken cirade fick barnet svannärnada välling med acetkarpor etc. För att på mycken mjölk skulle modern dricka mycket. Blev det för mycken mjölk mjölkade modern själs ut den. Bröstet fick barnet när det själusade i frän-skrek. Har länge barnet diade berodde på mudders traka och kraft. Barnen diade i flera år blevo ej starkare än de som diade mindre tid. Huvårjning av barnet kunde göras med att smörja senap på bröstvårtorna.

Konstgjord uppfostring - med flaskor förkem stam-

dom, men även som hjälp till modermjölken. Denna
mjölk var konmjölk, som även bestod av socker och kase-
mest. När barnet var åtta-tio månader kunde det äta
något grövre föda. Ofta fuggade modern maten till
barnet. Detta crusk har jag själv sett. Det var en-
dast i vissa fall detta hände. Stundom fick barnet en
s.k. "sudd" - en fin linnelapp i vilken lades smör,
socker och kanske något annat gott. Denna lapp bands
ihop med alla fyra händer. Den användes endast när
barnet blev större och när det skrek. Denna irrätt-
ning gavs för att tysta barnet. Mot lindrandet vid
Landprickring eller ont för "lären" händer fick
barnet en visk av att gussa på. Men jag har i må-
fall sett barn fugga på sina föräldrars fingrar.

Det första barnet uppsatte sig föräldrarnas ny-
het med, men kom det flera slappnade intresset för
desse, då fick de första barnen tag vid. Barnet våg-
ades endast när det skulle sova eller skrek.

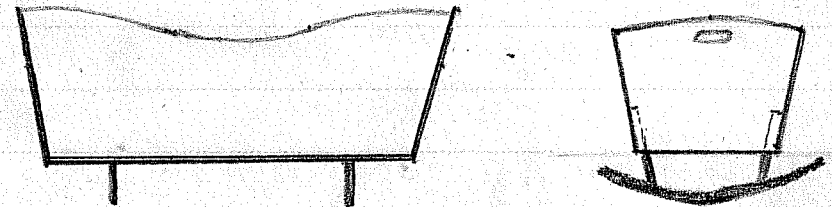
Ju mera barnet skrek desto fortare fick vagg angå.
När barnet fogs upp stäckte högra handen under
skulderarna och den andra under ryggen. Barnet fogs
endast ett sommartid. När barnet fogs ut bars det
naturligtvis. När barnet började krypa berodde på hur
försiktig man var - Fia månader. Men det fick
vara äldre när det började gå. Det var oftast modern
som hade hand om barnet, men när det var äldre
systrar, även pojkar fick vara s.k. barnpigor. Fadern
fick ofta passa barnet när modern hade andra bestyr.
Utmånterskapliga blev ofta undan utackorderade.
Fler mindre beredade familjer.

M. 12928: 16.

Landskap: Skåne
Härad: Lugande
Söcken: Juristorp
Uppteckningsår: 1953

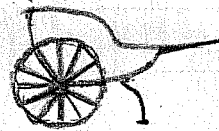
Berättare: Per Teng Persson
Berättarens yrke: h. d. lärare
Berättarens adress: Södåbra, Jonstorp
Född år 1884 i Södåbra

Upptecknare: berättaren

en vagg från slutet av 1800-talet

F. P.

Lagerom
ursäkt för
min teckning

F. P.

Så här såg en gammaldags barnvagn ut -
trästjul med järnringar. Den var till
långt innan cista behållfäst. Under teck-
nad har äkt i en sådan behåll. Det för-
drades en viss försiktighet att manövrera
en sådan, den kunde lätt välta till baks med
ungen. När den hade chuffat sitt värn höll
vi sig på stam i den samma.